III. 3. OBYVATEĽSTVO, INFRAŠTRUKTÚRA, KULTÚRNE HODNOTY

3.1 Charakter sídelnej štruktúry a demografia

Sídelnú štruktúru Slovenska možno charakterizovať ako výrazne rozdrobenú s veľkým podielom malých obcí. Z 2891 obcí Slovenska tvoria obce s menej než 1000 obyvateľmi až 67 percent, pričom ich obýva len 16 percent celkovej populácie krajiny. Podiel obyvateľstva bývajúceho v mestách dosahuje len 56 %.

Priestorové rozmiestnenie malých obcí na Slovensku sa koncentruje najmä v dvoch oblastiach, a to na juhu Stredného Slovenska a v oblasti severovýchodu krajiny.

Oblasť severovýchodného Slovenska – ide o súvislý pás územia, ktorý sa tiahne od okresu **Bardejov** cez Svidník, Stropkov, Medzilaborce, Humenné, Snina až po Sobrance. Toto prihraničné územie je dlhodobo ovplyvnené prevažujúcou marginalitou a pôsobením štátnych hraníc ako bariéry, je mimo dosahu a vplyvu metropolitných aglomerácií celoeurópskeho významu, čo sa odráža i v celkovom demografickom potenciáli.

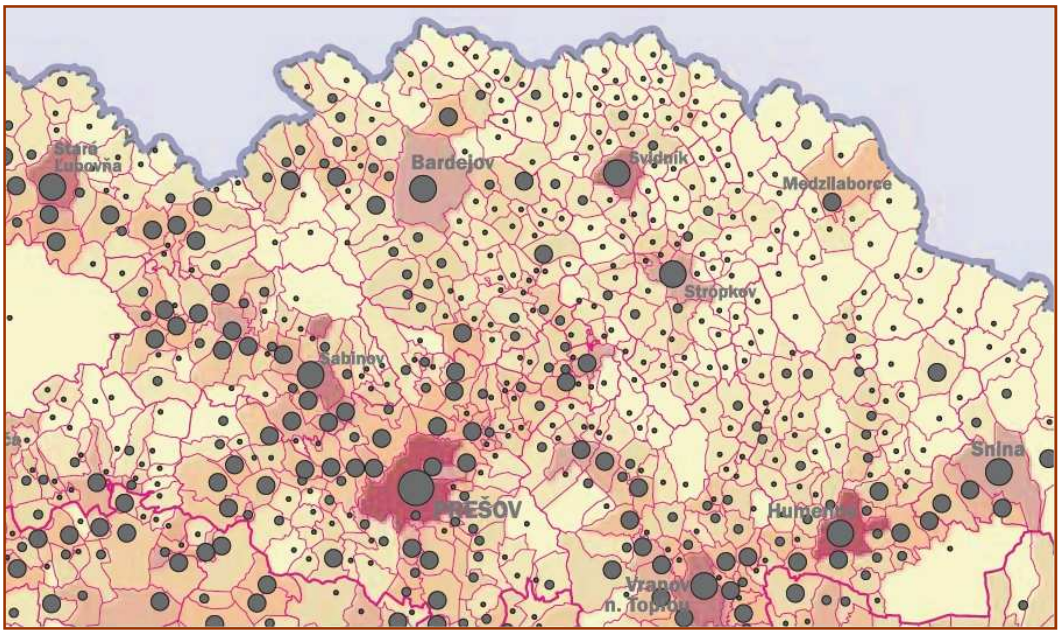
Podiel vidieckych obcí s počtom obyvateľov nižším než 500 predstavuje súhrnne v tejto oblasti 75 %, do 1000 obyvateľov až 92,5 %.

Okres	***Bardejov***			***Prešovský kraj spolu***		
Veľkostná kategória (počet obyvateľov)	***Obce***			***Obce***		
	Počet obcí	***Počet (v %)***	***Kumulatívne***	***Počet obcí***	***Počet (v %)***	***Kumulatívne***
do 199	18	20,9	20,9	164	24,6	24,6
200-499	36	41,9	62,8	211	31,7	56,3
500-999	24	27,9	90,7	158	23,7	80,0
1000-1999	5	5,8	96,5	80	12,0	92,0
2000-4999	2	2,3	98,8	36	5,4	97,4
5000-9999	0	0,0		5	0,8	98,2
10 000 a viac	1	1,2	**100,0**	12	1,8	**100,0**
Okres spolu	86	100,0		666	100,0	

Tab. č.6: Veľkostná štruktúra osídlenia v okrese Bardejov

V okrese Bardejov sa nachádzajú obce s väčším počtom obyvateľstva na dopravnej trase Bardejov – Prešov a v blízkom okolí okresného mesta Bardejov, z dôvodu väčších pracovných príležitosti. V malých obciach zväčša takmer vymizli akékoľvek ekonomické aktivity, tradičné možnosti zamestnať sa v primárnom sektore, v poľnohospodárstve či lesnom hospodárstve sa oproti dobám socializmu výrazne zredukovali a dominantnou

funkciou obcí sa stáva obytná. Takáto situácia vyúsťuje do zvýšeného odchodu najmä mladých ľudí z týchto obcí, znižuje sa pôrodnosť a narastá podiel starších obyvateľov.

Obrázok 16: Hustota osídlenia a veľkostné typy obci v severovýchodnej časti Slovenska

Demografia

Územie Prešovského kraja zaberá 18,3% plochy Slovenskej republiky a počet obyvateľov predstavuje 14,75% obyvateľov štátu. Okres Bardejov je rozlohou 937 km^2 druhým najväčším okresom. Počtom obyvateľov 77 830 (k 31. 12. 2014) mu patrí z 13 okresov Prešovského kraja 4. miesto. V okresnom meste Bardejov žije 33 060 (údaje z r.2014) a ostatných 44 770 obyvateľov žije v 85 obciach okresu.

Hustotou obyvateľstva 88,20 obyv./km^2 patrí Prešovský kraj medzi riedko osídlené územia – len okresy Prešov a Sabinov prekračujú celoslovenský priemer 109,7 obyv./km^2. Okres Bardejov má hustotu obyvateľstva 81 obyv/km^2. Patrí k prevažne vidieckym regiónom, pretože 56% obyvateľstva okresu býva vo vidieckych obciach. Z 85 obcí okresu má 78 obcí (90%) len do 1000 obyvateľov, skoro 63% obcí okresu má menej ako 500 obyvateľov !

Okresné mesto Bardejov má rozlohu 72,8 km^2 a hustotu obyvateľstva 453 obyvateľov/km^2, zvyšok okresu 864 km^2 s hustotou tesne pod 50 obyv/km^2.

Demografický vývoj na Slovensku je charakterizovaný postupným spomaľovaním reprodukcie obyvateľstva, najmä zásluhou znižovania pôrodnosti. Tento trend sa prejavuje aj v Prešovskom kraji, kde dochádza k určitému poklesu prirodzeného prírastku obyvateľstva, hoci v rámci republiky stále zaujíma absolútne prvenstvo. Najvyššiu natalitu zaznamenávajú okresy s najväčšou koncentráciou rómskeho obyvateľstva Kežmarok (15,56 ‰), Sabinov (15,43 ‰), Stará Ľubovňa (14,58 ‰) a Vranov nad Topľou (13,02 ‰). Najmenej detí sa rodí v okresoch Snina, Humenné a Stropkov (9,58 ‰).

Úmrtnosť obyvateľstva vykazuje od r. 1990 podobne ako na celom Slovensku, aj v Prešovskom kraji relatívnu stabilitu. Rozhodujúcimi faktormi, ktoré ju ovplyvňujú, sú veková štruktúra obyvateľstva, stravovacie návyky, spôsob nášho života a celkový životný štýl. V roku 2014 predstavovala miera úmrtnosti v Prešovskom kraji 8,19 ‰, čo je najmenej zo všetkých krajov (SR - 9,47 ‰), okres Bardejov mal mieru úmrtnosti 8,31 ‰ (počet zomretých na 1000 obyvateľov).

Populačný vývoj SR má v priemere stagnujúci priebeh. Údaje o počtoch živonarodených a zomretých osôb v priebehu roka dokumentujú spomaľovanie reprodukcie obyvateľstva, čo vedie k ďalšiemu zníženiu prirodzeného prírastku obyvateľstva. Ďalšou zložkou celkových prírastkov (úbytkov) obyvateľstva je aj migrácia, ktorá v predchádzajúcom období bola smerovaná do hlavných stredísk osídlenia. V posledných rokoch však migrácia do miest za účelom bývania poklesla, skôr boli zaznamenané migračné úbytky. Mierny úbytok obyvateľstva sťahovaním v posledných rokoch možno pozorovať na východe Slovenska najmä v okresoch: Medzilaborce, Stará Ľubovňa, Humenné, Svidník, Sabinov, Poprad, **Bardejov**, Gelnica, v strednej časti Slovenska v okresoch: Detva, Tvrdošín, Námestovo, Žiar nad Hronom a v západnej časti len v 2 okresoch: Ilava a Prievidza.

Pokračuje proces starnutia populácie, dôkazom čoho je zvýšenie priemerného veku a zhoršenie indexu starnutia. Slovensko sa zatiaľ svojou vekovou štruktúrou zaraďuje medzi 10 európskych krajín s najmladším obyvateľstvom, avšak znižovanie pôrodnosti a rast počtu obyvateľstva nad 65 rokov môže znamenať posun do dolnej časti rebríčka.

Mení sa aj veková štruktúra obyvateľstva. Pomer predproduktívnej a poproduktívnej zložky obyvateľstva predstavovaný indexom vitality môže o.i. vypovedať aj o populačných možnostiach vo výhľade. Za celý Prešovský kraj je index vitality stabilizovaná populácia (142,21), pomer detská zložka / poproduktívna je 22,63%/15,91%. Aj v okrese Bardejov je index vitality zatiaľ stabilizovaná populácia (137,36), pomer detská zložka/poproduktívna je 22,27% / 16,21%. Špecifikom východného Slovenska, ktoré výrazne ovplyvňuje prírastky obyvateľstva je vysoký podiel príslušníkov rómskeho etnika, ktorý predstavuje v jednotlivých

okresoch rozpätie od 5,3% v okrese Snina až po 20,5% v okrese Kežmarok (podľa sociografického mapovania rómskych osídlení z r.2004). V okrese Bardejov predstavuje rómska národnosť 3,9% z celkového počtu obyvateľstva, reálne je tento počet vyšší ako uvádzajú štatistiky.

Počet obyvateľov v okrese Bardejov mierne stúpa. V roku 2010 bol prirodzený prírastok v okrese Bardejov 3,89 ‰/na 1000 obyv.

okres:	**2000**	index	**2005**	index	**2010**	index	**2014**	index 2009/2000
Bardejov	75 811	1,01	76 543	0,94	72 287	1,08	77 830	1,03
Svidník	33 481	1,00	33 407	0,99	33 142	1,00	32 997	0,99
St.Ľubovňa	50 633	1,02	51 539	1,02	52 335	1,02	53 379	1,05
Sabinov	53 668	1,04	55 658	1,04	57 751	1,02	58 969	1,10
Prešov	162 032	1,01	164 331	1,02	167 616	1,02	171 778	1,06
Prešovský kraj	787 483	1,01	798 596	1,01	809 443	1,01	819 977	1,04

Tabuľka. č. 7: Vývoj počtu obyvateľstva vo vybraných okresoch Prešovského kraja (zdroj ŠÚ SR)

Zamestnanosť

Špecifickým znakom charakterizujúcim stav a vývoj zamestnanosti v Prešovskom kraji je trvalý a veľmi výrazný pokles celkového počtu zamestnancov. Aj v okrese Bardejov, podobne ako v SR ako celku, pretrváva tendencia znižovania zamestnanosti vo veľkých zamestnávateľských subjektoch v prospech malých a stredných podnikov. Najpočetnejšie zastúpenie majú podnikateľské subjekty s počtom 1-19 zamestnancov. Naopak veľké podniky s 250 a viac zamestnancami sú najmenej zastúpené, aj keď z hľadiska zamestnanosti sú pre okres významné a majú v ňom dominantné postavenie.

Ekonomická schopnosť regiónu zvyčajne súvisí s jeho podielom na tvorbe HDP a počtom nezamestnaných. Podľa podielu HDP, ktorý sa oficiálne sleduje len na krajskej úrovni, má najvyššiu ekonomickú výkonnosť Trnavský a Banskobystrický kraj, okrem Bratislavského kraja s osobitným postavením v rámci SR, Prešovský kraj patrí k menej výkonným regiónom. Druhým najviac využívaným ukazovateľom v EÚ pre hodnotenie úrovne

regiónov je miera nezamestnanosti. Slovensko v tomto ukazovateli značne prevyšuje priemer EÚ (8,7%). Na Slovensku je výrazná dlhodobá nezamestnanosť a regionálna diferenciácia nezamestnanosti. Najvyššia miera nezamestnanosti je vo vidieckych regiónoch. Situácia v nezamestnanosti v Prešovskom kraji je veľmi nepriaznivá – patrí ku krajom s najvyššou nezamestnanosťou. Okres Bardejov patrí dlhodobo k okresom s dosť vysokou mierou nezamestnanosti.

Okres	Počet obyvateľov	Miera nezamestnanosti %	Poradie
Kežmarok	68 928	26,18	1
Sabinov	57 751	25,71	2
Vranov n.Topľou	79 313	19,68	3
Bardejov	77 287	**19,43**	**4**
Medzilaborce	12 052	19,4	**5**
Snina	38 338	19,38	6
Svidník	33 142	18,8	7
Levoča	33 063	18,41	8
Stropkov	20 726	17,14	9
Prešov	167 616	16,6	10
Humenné	63 824	15,66	11
Stará Ľubovňa	52 335	13,63	12
Poprad	105 068	10,65	13
Prešovský kraj	**809 443**	**17,75**	
SR	**5 435 273**	**12,46**	

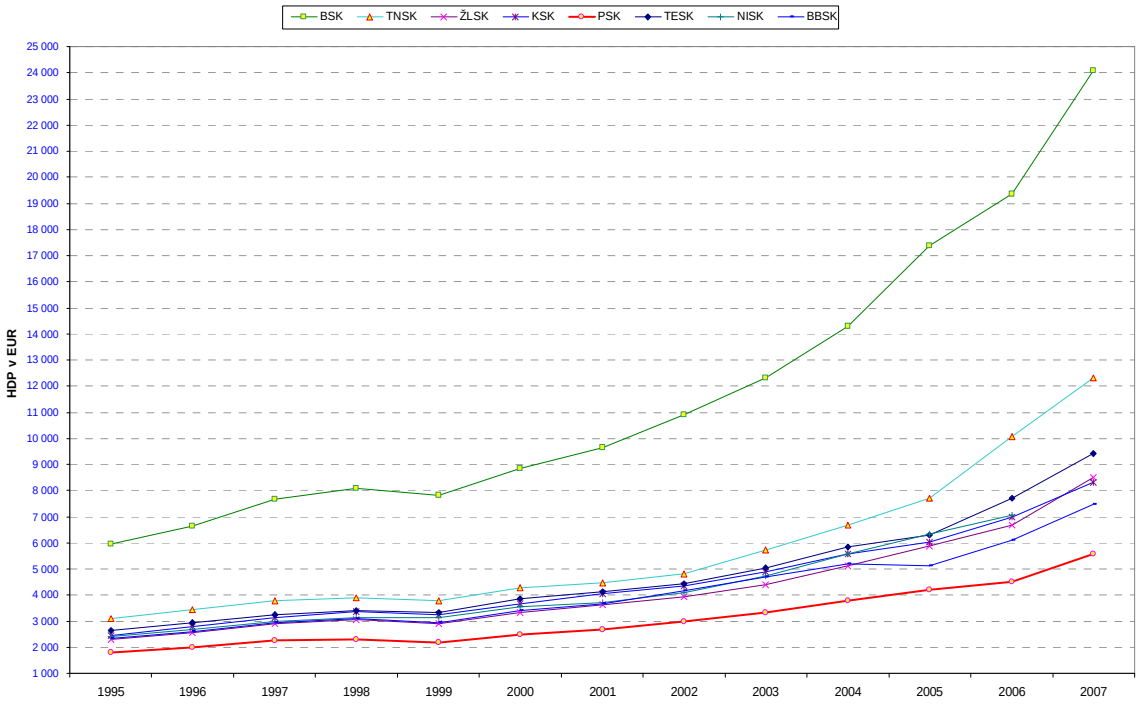
Tabuľka č. 8: Nezamestnanosť v okresoch Prešovského kraja Údaje k 31.12.2010, ŠÚ SR

Úroveň miezd

Úroveň priemerných mesačných miezd je výsledkom viacerých faktorov. V rozhodujúcej miere je ovplyvnená štruktúrou podnikateľských subjektov a ich ekonomickou silou. Výška mzdy a zamestnanosť v zásade predurčujú životný štandard skupiny produktívneho obyvateľstva, tvoriaceho v okrese Bardejov 62 % populácie. Úroveň priemerných mesačných miezd za všetky podniky a organizácie národného hospodárstva v SR (s výnimkou malých organizácií do 19 zamestnancov) dosahovala v roku 2014 sumu 964 eur. Osobitné postavenie má Bratislava, kde je mzda o 58% vyššia oproti priemeru SR. V porovnaní s priemerom SR je mzda v Prešovskom kraji o viac ako 190 eur nižšia. Priemerná mesačná mzda v okrese Bardejov sa pohybuje dlhodobo aj pod úrovňou priemernej mesačnej mzdy v Prešovskom kraji, podľa štatistík 2014 je dokonca najnižšia v rámci kraja.

región / rok	2001	2005	2010	2014
Okres Bardejov	**9 522 Sk 316 Eur**	**11 780 Sk 391 Eur**	**492 Eur**	**614 Eur**
Prešovský kraj	10 693 Sk 355 EUR	13 847 Sk 460 Eur	659 Eur	767 Eur
SR	12 764 Sk 424 EUR	16 923 Sk 562 Eur	828 Eur	964 Eur

Tabuľka č.9: Priemerná mesačná mzda v EUR a v Sk (v podnikoch s počtom zamestnancov 20 a viac)

Obrázok 17: Regionálny hrubý domáci produkt na obyvateľa v EUR vo vybraných krajoch SR (ŠU SR)

3.2 Priemysel a poľnohospodárstvo

Ekonomická výkonnosť jednotlivých okresov Prešovského kraja je pomerne nízka v porovnaní s jednotlivými okresmi v rámci SR.

Priemysel

je sústredený hlavne meste Bardejov, príp. vo väčších obciach a je orientovaný prevažne na odvetvie kožiarstva a strojárstva, odevníctvo, spracovanie dreva a potravinárstvo.

Strojársky priemysel je zastúpený viacerými menšími firmami, napr. SB Inmart, a.s. Bardejov vyrába hydraulické prvky a manipulačnú techniku, Kružlovské strojárne s.r.o. Kružlov produkuje manipulačnú techniku, vozíky na prepravky, betonárky a miešačky. Potravinárskou výrobou sa zaoberajú spoločnosti – Pekárne a cukrárne a.s., Bardmilk s.r.o., Vijofel mäsovýroba Bartošovce, FRUTEX s.r.o. Bardejov, Minerálne vody a.s. plniareň minerálnej vody Cigeľka. Kožiarske odvetvie je zastúpené spoločnosťami: JAS-EXPORT a.s. Bardejov, Export-Import s.r.o. Bardejov, OBUV-ŠPECIÁL s.r.o. Bardejov a EXIMP s.r.o. Bardejov. Odevníctvo zastupujú GIREX FASHION s.r.o. Bardejov, NOVA s.r.o. Bardejov, OZKN-LT Bardejov. V drevospracujúcom priemysle sú to: HERSTEK Milan Bardejov, IntWood a.s. Kružlov a viacero menších firiem zaoberajúcich sa stavebným stolárstvom, čaluníctvom a výrobou objektov z dreva pre bývanie a rozvoj turistiky. V stavebníctve sú väčšou spoločnosťou Bardejovské pozemné stavby a.s. Bardejov, okrem toho pôsobí v okrese viacero malých stavebných firiem.

V okolí mesta Bardejov sú vytipované lokality pre výstavbu priemyselných parkov v Bardejovskej Novej Vsi – Bardejov východ, medzi obcami Bartošovce a Hertník, pri Raslaviciach a tiež v Bardejove priestory vo viacerých areáloch bývalých podnikov v severovýchodnej časti mesta (JAS, SNAHA, UNIKOV, Lijarex, BAS REKOSTAV).

Poľnohospodárstvo

Z hľadiska klimatických podmienok pre rozvoj poľnohospodárstva územie okresu tvorí Ondavská vrchovina s mierne teplou klímou, len jej južné a nížinné časti patria do teplej klimatickej oblasti a podhorské oblasti Čergova na západe okresu patria do chladnej oblasti.

Poľnohospodárstvo v okrese Bardejov je zamerané na pestovanie obilnín, zemiakov a objemových krmovín a taktiež na rôznorodú živočíšnu výrobu. Najväčší podiel má chov hydiny 63,1%, ošípaných 20,7%, hovädzieho dobytka 12,4% a chov oviec 3,8%.

	Poľnohospodárska pôda (ha)		z toho: orná pôda (ha)		Nepoľnohospodárska pôda (ha)		z toho: lesná pôda (ha)	
Rok	2005	2009	2005	2009	2005	2009	2005	2009
Okres Bardejov	45 403	45 372	15 201	14 795	48 244	48 240	39 272	39 265
Prešovský kraj	385 458	383 936	150 307	148 886	512 065	513 449	440 455	440 742
SR	2 434 749	2 423 478	1 430 594	1 421 852	2 468 631	2 480 226	2 004 927	2 008 57

Tabuľka č. 10: Výmera pôdy

Výmera poľnohospodárskej pôdy v posledných rokoch klesá. Až 62,6 % poľnohospodárskeho pôdneho fondu sa využíva ako trvalé trávne porasty, ktorých efektívne využitie je možné zabezpečiť transformáciou produkcie cez hovädzí dobytok a ovce. Súčasný stav hospodárskych zvierat nedokáže racionálne využiť najmä existujúci potenciál trvalých trávnych porastov.

Lesné hospodárstvo

Lesnatosť v okrese Bardejov predstavuje 41,7 %. Drevinové zloženie lesov sa odvíja od polohy v rámci regiónu a taktiež od nadmorskej výšky. Kvalita drevinového zloženia je vyhovujúca hlavne v súvislejších lesných komplexoch vo vyšších vegetačných lesných stupňoch, nižšie položené lesné spoločenstvá sú vplyvom ľudskej činnosti pozmenené. V zastúpení drevín výrazne prevažujú listnaté dreviny a to najviac buky, potom sú to smrekovo – jedľové bučiny, boriny, jedliny, bukovo jedľové smrečiny, v menšom zastúpení sú dubové bučiny.

3.3 Infraštruktúra

Doprava

Cestnú dopravnú sieť celého okresu tvoria cesty I. triedy - 43,670 km, II. triedy – 33,077 km a III. triedy – 268,832 km. Na území okresu Bardejov sa nenachádza diaľničná cestná sieť.

V západovýchodne orientovanom cestnom koridore celoštátneho významu prechádza mestom Bardejov **cesta I/77** Obručné – Tarnov – Bardejov (obchvat mesta) – Zborov – Nižná Polianka – Svidník – smer hranica Poľska, ktorá je súčasťou prihraničnej komunikácie ČR/SR/PR. Podľa posledného sčítania vozidiel z roku 2010 bola zaznamenaná intenzita automobilovej dopravy na komunikácii I/77 v úseku Bardejov – Zborov 4 049 vozidiel za 24 hod., a v úseku Bardejov – Rokytov 6 266 vozidiel.

Pre diaľkovú dopravu medziregionálneho charakteru sa však viac využíva **cesta II/545** hraničný priechod Poľsko – Becherov – Kapušany, je to cesta nadregionálneho významu, v Kapušanoch sa napája na cestu I/18. Intenzita dopravy na tejto komunikácii bola v roku 2010 v smere Bardejov – Raslavice 5463 voz./24 hod.

Cesta III/556005 v úseku – Bardejovská N.Ves – Kučín – Marhaň – Giraltovce je navrhovaná na prevedenie formou homogenizácie na cestu II. triedy, z dôvodu očakávaného rozvoja osídlenia a turisticko-rekreačnej dopravy v smere Nowy Sacz – kúpele Krynica – Bardejov – Bardejovské kúpele – Giraltovce – smer Domaša, príp. Zemplínska Šírava.

V roku 2010 bola intenzita dopravy na tejto komunikácii v úseku Bardejovská Nová Ves – Komárov 3053 vozidiel. Napravo, smerom na Komárov, od tejto komunikácie sa nachádza posudzovaná lokalita.

Ďalšie komunikácie III. triedy vychádzajúce z mesta Bardejov sú cesta III/545023 v smere na Bardejovské Kúpele, cesta III/545018 v smere Lukavica a cesta III/556014 v smere Šarišské Čierne.

Železničná sieť okresu Bardejov zahŕňa iba vnútroštátnu regionálnu trať Kapušany pri Prešove – Raslavice – Bardejov. Je to lokálna trať IV. kategórie. VÚC Prešovského kraja navrhuje túto trať ako územnú rezervu v trase Bardejov – Zborov – Svidník – Stropkov – Lomné – Turany nad Ondavou – Holčíkovce – Sedliská Vranov n.Topľou.

Letecká doprava sa na území okresu Bardejov neprevádzkuje.

Zásobovanie plynom, teplom a el. energiou

Územie Prešovského kraja je zásobované zemným plynom naftovým z nadradenej plynárenskej sústavy. Ako zdroj plynu slúži medzištátny plynovod VTL DN700, PN 6,4 Mpa. Na tento medzištátny plynovod je napojený vysokotlaký plynovod DN500/300, PN 4,0 Mpa v trasách Haniska pri Košiciach - Drienovská Nová Ves – Tatranská Štrba, Rakovec – Strážske – Humenné - Snina. Pre zásobovanie jednotlivých okresov slúžia vysokotlaké plynovody. K spotrebiteľom sa plyn dopravuje rozvodom VVTL (6,4 Mpa), VTL (2,5 – 4,0 Mpa), STL (0,1 – 0,3 MPa) cez prepúšťacie a regulačné stanice k úsekovým a domovým regulátorom. Na území kraja sa nenachádzajú podzemné zásobníky plynu.

Mesto Bardejov je plynofikované od r. 1974 VTL plynovodom DN300 PN 40 Prešov – Bardejov, z ktorého je mesto napojené odbočkou DN200 PN 40 cez hlavnú regulačnú stanicu VTL/STL RS 5000/2/2 – 440, umiestnenou v lokalite Nad Papierňou. Ďalšie 2 regulačné stanice sú osadené v Bardejovskej Zábave a pri Bardejovskej Novej Vsi. Systém distribučnej siete v katastri mesta je: z hlavnej regulačnej stanice vychádzajú 2 stredotlaké zásobovacie potrubia: DN300 PN1 v smere do stredu mesta k okrskovým kotolniam a DN300 PN3 v smere cez Topľu po ľavom brehu rieky na Vinbarg, do priemyselného obvodu a do Bardejovských Kúpeľov s odbočkami do Dlhej Lúky a Bardejovskej Novej Vsi.

Zásobovanie elektrickou energiou v meste Bardejov a jeho okolí zabezpečuje miestna elektrostanica s transformovňou 110/22 kV s výkonom 2 x 40 MVA, ktorá je umiestnená na západnom okraji mesta. Je napájaná 2 x 110 kV vedením č. 6755/6766 Prešov – Bardejov a prepojená 1 x 110 kV vedením č. 6751 na ES Svidník. Nadradené 110

kV vedenia prechádzajú katastrálnym územím mesta v ochrannom pásme šírky 20 m od krajného vodiča obojstranne.

Nenachádzajú sa tu žiadne zdroje el. energie.

Zásobovanie vodou

Pre zásobovanie pitnou vodou Prešovského kraja sú rozhodujúce dve nadradené vodárenské sústavy: Východoslovenská vodárenská sústava (VVS) a Spišsko-popradská vodárenská sústava (SPVS). Východoslovenská vodárenská sústava zásobuje v súčasnosti pitnou vodou v rozhodujúcej miere okresy Snina, Humenné, Vranov nad Topľou, Prešov a tiež okresy Michalovce, Trebišov, Košice-mesto a Košice-okolie v Košickom kraji. Východoslovenskú vodárenskú sústavu vymedzujú základné skupinové vodovody a diaľkový prívod vody z VN Starina. Po dobudovaní prívodov vody sa rozšíri aj do okresov Bardejov, Stropkov, Svidník a Medzilaborce.

Napojenosť na verejné zásobovanie pitnou vodou v okrese Bardejov je 81,5% obyvateľstva. Viac ako polovica zásobovaných obyvateľov býva v okresnom meste. Okrem mesta Bardejov je na verejný vodovod napojených v súčasnosti 60 obcí okresu. V súčasnosti sa využívajú pre skupinové vodovody VVS povrchové a podzemné miestne vodné zdroje (vrty alebo studne). Po celom území okresu Bardejov sa jedná spolu o 53 vodných zdrojov s výdatnosťou od 0,2 (malé zdroje) až do 25 l.s.

Mesto Bardejov, Bardejovské Kúpele, Bardejovská Nová Ves, Dlhá Lúka a Miháľov sú zásobované zo skupinového vodovodu. Bardejovský skupinový vodovod využíva zdroje vody z povrchového odberu z rieky Topľa s úpravňou umiestnenou na východnom okraji mesta v lokalite Dúbrava a zdroje podzemnej vody náplavov nad Bardejovom v lokalite Mokroluh I (4 studne), Mokrolu II (2 studne), Široká (4 studne) a Pod Dúbravou (8 studní). Zásobovanie odberateľov je zabezpečované verejným vodovodom, ktorý je v správe VVS a.s. – OZ Bardejov. Niektoré organizácie na území mesta (napr. Šarišské pekárne, SAD, Nemocnica) využívajú ako zdroje vody vlastné studne.

Kanalizácia

Rozvoj verejných kanalizácií výrazne zaostáva za stavom v zásobovaní obyvateľstva pitnou vodou. V okrese Bardejov je na verejnú kanalizáciu napojených len cca 40% obyvateľov. V prevádzke sú 3 ČOV, z toho 1 je v meste Bardejov.

Kanalizačná sieť v meste Bardejov vybudovaná v rokoch 1953-57 sa postupne rozširovala a rozširuje podľa rozvoja výstavby mesta. ČOV Bardejov je mechanicko-biologická a nachádza sa na východnom okraji mesta pod Bardejovskou Novou Vsou. Na ČOV sú pripojené sídla Bardejov, Bardejovské Kúpele, časť Bardejovskej Novej Vsi. Recipientom ČOV je rieka Topľa.

3.4 Kultúrno-historické hodnoty územia

Okres Bardejov pokrýva historické územie horného Šariša. Kultúrno-historický potenciál bol podmienený predovšetkým rozvojom bývalej Šarišskej župy. V tomto regióne sa stretávajú z európskeho hľadiska 2 významné oblasti – nížinná kultúra, ktorá v ľudovej architektúre predstavuje stavbu hlinenú, prip. kamennú a horská kultúra, ktorá predstavuje stavbu zrubovú a drevenú. Dôležitú úlohu pri historickom formovaní tohto regiónu zohrali okrem vplyvu rímskokatolíckej cirkvi aj vplyvy gréckokatolíckej a pravoslávnej, ale aj evanjelickej cirkvi. Významným faktorom je aj poloha okrajovej hraničnej oblasti s predtým i teraz závažnými väzbami na susedné Poľsko. Toto územie je silne poznačené vplyvmi západnej a východnej kultúry. Na jednej strane sú to dochované urbanistické a architektonické pamiatky už z čias gotiky, renesancie a baroka a na druhej strane drevené kostolíky východného obradu so svojimi areálmi zo 17. – 18. storočia. Nachádza sa tu viacero významných kultúrnych pamiatok.

Historické jadro mesta Bardejov bolo v roku 2000 zapísané do Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Územie lokality zapísanej do UNESCO je totožné s ochranným pásmom MPR Bardejov zahŕňajúcej aj areál židovského suburbia. Dominantou MPR sú národné kultúrne pamiatky - Radnica a Kostol sv. Egídia. Ochrana pamiatkového fondu mesta je zabezpečená aj zákonom č.176/2002 Z.z. o ochrane a rozvoji územia mesta Bardejov. Ďalšie pozoruhodné pamiatky v MPR Bardejov sú aj gotická stavba humanistického gymnázia, Kostol sv. Jána Krstiteľa, Kláštor františkánov a viaceré gotické a renesančné domy. V neďalekých Bardejovských Kúpeľoch sa v Rakocziho vile nachádza národopisná expozícia a tiež je tam Múzeum ľudovej architektúry – skanzen.

Najhodnotnejšie drevené kostolíky - národné kultúrne pamiatky s ochranným pásmom v okrese Bardejov sú: kostol gr.k.sv.Michala vo Fričke, kostol r.k. sv.Františka v Hervartove, kostol gr.k. P.M.Ochrankyne v Jedlinke, kostol gr.k.Očisť.P.Márie v Kožanoch, kostol gr.k.sv.Lukáša v Krivom, kostol gr.k. Kozmu a Damiána v Lukove a kostol gr.k.sv.Lukáša v Tročanoch. V Zborove sa nachádza zrúcanina hradu. Kultúrne pamiatky,

historické sakrálne stavby, zvonice, staré panské sídla, dochované skvosty ľudovej architektúry, ale aj archeologické náleziská starých sídlisk, pohrebísk, mohyly a hradiská sa nachádzajú v mnohých obciach okresu Bardejov.

Obrázok 18: Kultúrne a historické pamiatky v regióne Bardejova (Atlas SR 2002)

Významnou skupinou kultúrneho dedičstva tohto regiónu sú stavby a pamätné miesta viažuce sa na udalosti 1. a tiež 2. svetovej vojny. Pokiaľ 2. svetová vojna bola dôkladne preskúmaná a zhodnotená, až v úplne posledných rokoch sa začínajú odkrývať historické fakty a pamiatky aj na 1. svetovú vojnu v danej oblasti. Od septembra 1914 až po máj 1915 prebiehali na území súčasných okresov Humenné, Snina, Stropkov, Svidník, Medzilaborce, Bardejov urputné boje na frontovej línii. Následkom týchto bojov padlo alebo v dôsledku zranení zomrelo 37 400 vojakov rakúsko-uhorskej, ruskej a nemeckej armády, ktorí sú pochovaní v 236 vojenských cintorínoch. Samotné mesto Bardejov bolo hneď na začiatku I. svetovej vojny (1.XII. 1914) obsadené ruskými jednotkami 8. armády generála jazdectva A.A. Brusilova, ktoré sa však po pár dňoch z mesta stiahli tesne za hraničný hrebeň Karpát. Ďalší výpad ruskej armády na jar 1915 skončil obsadením Zborova 26.III.1915, avšak ďalej

na juh sa už ruské vojska nedostali. V obci Zborov je dnes pietne upravený cintorín obetiam I. aj II. svetovej vojny.

V bezprostrednej blízkosti posudzovanej lokality sa žiadna národná kultúrna pamiatka nenachádza.

3.5 Rekreácia a cestovný ruch

Jedným z hlavných kritérií pre hodnotenie cestovného ruchu a rekreácie je počet návštevníkov v regióne.

Územie okresu Bardejov má veľmi priaznivé podmienky pre rozvoj rekreácie a turizmu, ktoré však ešte nie sú dostatočne využívané. Z hľadiska návštevnosti je okres Bardejov v rámci Prešovského kraja, po okresoch Poprad, Kežmarok a Prešov, najviac navštevovaným okresom v rámci cestovného ruchu – počet návštevníkov cca 32 500 ročne (údaj z r.2011), s priemerným počtom prenocovaní až do 10 dní (čo je najvyšší počet v rámci kraja, súvisí to s kúpeľným turizmom).

Cestovný ruch je v prevažnej miere koncentrovaný v historickom meste Bardejov a v blízkych Bardejovských Kúpeľoch, kúpeľoch medzinárodného významu, s pôvodným aj novodobým komplexom liečebných zariadení. Bardejovské Kúpele majú bohatú históriu, nenarušené prírodné prostredie, prírodné liečivé zdroje dostatočnej výdatnosti a okrem liečených domov majú aj dostatočnú kapacitu lôžok pre voľný cestovný ruch. Rekreačné priestory Regetovka – Stebnícka Huta a Makovica – Nižná Polianka v Ondavskej vrchovine a obec Kríže v Čergovskom pohorí majú vyhovujúcu kapacitu lyžiarskych zariadení – vlekov. Chýba im však komplexná vybavenosť, ktorú je potrebné dobudovať. Okrem toho horské a podhorské časti regiónu zaznamenávajú úbytok obyvateľstva a tým uvoľnenie bytového fondu, čo by sa mohlo využiť pre turizmus a rekreáciu formou vidieckej turistiky a chalupárstva. V rámci poznávacieho turizmu je potrebné spropagovať aj drevené kostolíky regiónu, hrad Zborov a ostatné pamiatky kultúrneho dedičstva. Veľmi perspektívne pre tento región je vybudovanie stredísk vidieckej turistiky v prihraničných obciach okresu a prepojiť priestory turizmu na oboch stranách štátnej hranice s Poľskom a tiež vzájomné prepojenie kúpeľných miest Krynica a Bardejov, čo si vyžaduje hlavne rekonštrukciu cestných komunikácii.